

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการ การปฏิบัติการ และการพัฒนาขององค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับชาติ และระดับโลก การดำเนินกิจการหรือพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรจะเริ่มจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงอยู่หรือล่มสลายขององค์กร การดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งองค์กร การวางแผน การจัดกิจกรรม การติดตามตรวจสอบผล การดำเนินงาน การวัดผลและประเมินผลการดำเนินงานขององค์กร ตลอดจนถึงการยุบหรือยกเลิกองค์กร ล้วนแต่อาศัยมนุษย์เป็นผู้ดำเนินการทั้งสิ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545-2549 เป็นแผนพัฒนาที่มีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. 2540-2544 ซึ่งเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย ที่เน้นในหลักการและแนวคิดการพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา... (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 2-5) การพัฒนาคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545- 2549 นั้นมุ่งเน้นการเสริมสร้างคนไทยให้มีคุณภาพเป็นคนเก่ง คนดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยมีการพัฒนาคุณภาพทั้งทางด้านสุขภาพ การศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะฝีมือ... (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 36)

จากแนวความคิดข้างต้นรวมกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้รัฐบาลไทยต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาประเทศให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ด้วยการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ซึ่งกำหนดไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่า... (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541, หน้า 11) และในมาตรา 81 บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนการจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ควบคู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เสริมสร้างความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง พัฒนา

วิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ... (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541, หน้า 19) จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 นี้ได้มีการแปรรูปแล้วดำเนินการจัดทำร่างและประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นับว่าเป็นกฎหมายการศึกษานับแรกและฉบับที่ 2 ของประเทศไทยที่มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และการจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่าเป็นการศึกษาตลอดชีพ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาไว้สามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของการศึกษาในระบบแบ่งออกเป็นสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยแนวทางในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยการฝึกทักษะ กระบวนการคิด เรียนรู้จากประสบการณ์จริง รักการอ่าน ใฝ่รู้ ผสมผสานความรู้กับการปลูกฝังคุณธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับและประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งนี้รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งติดตามตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย สำหรับการบริหารจัดการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษาในเขตพื้นที่โดยตรง... (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) [สมศ.], 2547, หน้า 5-25)

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะ

ยาว 15 ปี โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานในการกำหนดแผนงานให้มีการบูรณาการเชื่อมโยงเป็นกระบวนการ โดยรวมที่มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม มุ่งเป้าหมายไปสู่การอยู่ดีมีสุขของคนไทยทั้งปวง มีเจตนารมณ์ที่สำคัญ คือ พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 1-2)

จะเห็นได้ว่าเป้าหมายหลักที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ซึ่งสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญมากในการพัฒนาคน คือ การศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระบบโรงเรียนที่ถือว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาคน และการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่าง ๆ หลายปัจจัย ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจอยากทราบว่าปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนพบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้การสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 50 เรื่อง สรุปได้ว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมี 5 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูนั้นพบว่า วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ส่วนองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนนั้น ขนาดของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประดิษฐ์ จิระเดชประไพ (2530, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบระหว่างโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในด้านที่เกี่ยวกับโรงเรียน พบว่า ครูในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีจำนวนคาบการสอนเฉลี่ยน้อยกว่าคาบการสอนของครูในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สุนิภรณ์ ศิวรานนท์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดต่างกันมีประสิทธิผลของโรงเรียนแตกต่างกัน ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิผลแตกต่างกัน การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูด้านเจตคติต่อวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนสูงสุด ประดับ ชัยพฤกษ์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของครูมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพรพิมล แม้นญาติ (2545, หน้า 117-118) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของครูมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน นอกจากนี้ ประเสริฐ เตชะนาราเกียรติ (2532, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านนักเรียน องค์ประกอบด้านครู สภาพแวดล้อมทางบ้าน และสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของครูมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สุนิกรณ์ ศิวรานนท์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดต่างกันมีประสิทธิผลของโรงเรียนแตกต่างกัน และบุญเรือง ศรีเหรียญ (2546, หน้า 311-316) ได้ศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้และประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ขนาดของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียน บุญมา กัมปนาทพงษ์ (2532, หน้า 94) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ พบว่า ผู้บริหารดีเด่นที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี มีคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการและความสามารถในการบริหารงานสูงกว่าผู้บริหารทั่วไป นอกจากนี้ สุภาภัก จันทวานิช และคณะ (2532, หน้า 12-17) ได้ทำวิจัยเชิงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท พบว่า ครูใหญ่ที่อายุ 50 ปีขึ้นไป แม้จะมีประสบการณ์มากแต่จะมีความกระตือรือร้นในการทำงานน้อย มีแนวโน้มที่จะยึดความคิดของตนเป็นใหญ่ และประสบการณ์ที่สะสมไว้บางครั้งจะถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานมากกว่าเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือผลงาน ส่วน วันชัย นพรัตน์ (2540, บทคัดย่อ) และปาลิกา นิธิประเสริฐกุล (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน และภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสามารถพยากรณ์และส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สำหรับเป้าหมายของโรงเรียนนั้น ครีเมอส์ (Creamers, 1997, p. 110) กล่าวว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ได้มีการกำหนดไว้ นอกจากนี้ คีล (Hoy & Miskel, 1991, pp. 184-185 citing Deal, 1985) กล่าวถึงโรงเรียนที่มีประสิทธิผลว่ามีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และมีงานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน คือ ศิลปชัย ศรีเกียรติ (2541, บทคัดย่อ) พวงทิพย์ มั่งคั่ง (2543, บทคัดย่อ) และสุรชัย ช่วยเกิด (2547, หน้า 134-138) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

วัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับบรรยากาศในการทำงานนั้น ภารดี อนันต์นาวิ (2545, หน้า 115-118) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า บรรยากาศของโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา อภิชาติ บัวทอง (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และฮอนเนอร์ (Horner, 1984) ได้ทำการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ตัวแปรด้านความสามัคคีของครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโบเวอร์ (Bower, 1987) พบว่า การมีความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานเป็นตัวแปรหนึ่งที่แสดงถึงประสิทธิผลของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในรัฐจอร์เจีย นอกจากนี้ เบนเลย์ (Bentley, 1988, p. 2608) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิผลครูจะมีความสามัคคีร่วมใจกันในการทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยสรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนได้จำนวน 12 ตัวแปร คือ คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพในการสอน ชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ เจตคติต่อวิชาชีพครู เจตคติต่อโรงเรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการ ขนาดของโรงเรียน ประสิทธิภาพของผู้บริหาร เป้าหมายของโรงเรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมโรงเรียน และบรรยากาศในการทำงาน และเมื่อพิจารณาตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้งหมดแล้วพบว่าตัวแปรที่คัดเลือกมานั้นเป็นตัวแปรต่างระดับกัน โดยตัวแปรบางตัวเป็นตัวแปรระดับบุคคลหรือครู และบางตัวแปรเป็นตัวแปรระดับองค์กรหรือโรงเรียน สำหรับการวิจัยทางการศึกษานั้น สิริชัย กาญจนวาสิ (2532, หน้า 1-4) และสำเริง บุญเรืองรัตน์ (2538, หน้า 57-58) ได้กล่าวถึงวิธีการในการวิจัยทางการศึกษาสรุปได้ว่าการจัดองค์กรทางการศึกษา และการแบ่งส่วนการบริหารงานภายในองค์กรมีลักษณะเป็นลำดับขั้น หน่วยงานหรือการบริหารงานในระดับสูงย่อมจะต้องมีอิทธิพลต่อหน่วยงานหรือการบริหารงานในระดับรองลงมาตามลำดับขั้น และเมื่อระบบการศึกษามีลักษณะดังกล่าว ธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษาจึงมีลักษณะเป็นระดับชั้นด้วย ข้อมูลในระดับที่สูงกว่าย่อมจะต้องมีผลต่อข้อมูลในระดับล่างถัดลงไปเป็นทอดๆ จากระดับสูงลงมาสู่ระดับล่าง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจัดกระทำข้อมูลเป็นระดับเดียวนั้นถือว่าได้ละเอียดหรือไม่ได้คำนึงถึงโครงสร้างของระดับข้อมูลทำให้เกิดความผิดพลาดในการสรุปผลข้อมูลระหว่างระดับเนื่องมาจากความผิดพลาดในการประมาณค่า

สัมประสิทธิ์ของการทำนาย และความคลาดเคลื่อนของการทำนายก็จะมีค่าความแปรปรวนสูงและไม่คงที่ นอกจากนี้ตัวแปรทางการศึกษาทั้งในระดับเดียวกันหรือต่างระดับกันย่อมมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพียงระดับเดียวโดยเฉลี่ยหน่วยของการวิเคราะห์ต่างระดับนั้นทำให้ละเลยการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่อยู่ต่างระดับกันอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นการรวมกลุ่มของนักเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนนั้นไม่สามารถจัดกลุ่มด้วยวิธีการสุ่ม (Random) ซึ่งส่งผลให้นักเรียนแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ การวิเคราะห์ข้อมูลเพียงระดับเดียวจึงขัดกับธรรมชาติที่แท้จริงของความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับ (Multilevel Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรต้นหลายตัวแปร และตัวแปรต้นเหล่านั้นสามารถจัดเป็นระดับได้อย่างน้อยสองระดับขึ้นไป โดยตัวแปรระดับเดียวกันต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและได้รับผลร่วมกันจากตัวแปรระดับอื่นอีกด้วย ซึ่งนักวิจัยทางการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ ครอนบัคซ์ (Cronbach, 1976) ครอนบัคซ์ และเวบบ์ (Cronbach & Webb, 1975, pp. 717-724) เบอร์สไตน์ (Berstein, 1980) เบอร์สไตน์ ลินน์ และคาเพิลล์ (Berstein, Linn & Capell, 1978, pp. 47-89) เมสัน วอง และเอ็นทวิสเติล (Mason, Wong & Entwistle, 1984, pp. 72-103) เอ็ทคิน และลองฟอร์ด (Aitkin & Longford, 1986, pp. 1-26) เดอร์ ลั้ว และเครฟท์ (De Leeuw & Kreft, 1986, pp. 57-85) โกลด์สไตน์ (Goldstein, 1986) รูเดนบัช และบรยค (Raudenbush & Bryk, 1978, pp. 1-17) ได้เสนอแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยทางการศึกษาไว้ว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเพียงระดับเดียวก่อให้เกิดข้อขัดแย้งเกี่ยวกับโครงสร้างของข้อมูล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และวิธีควบคุมความแตกต่างเบื้องต้น ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดที่ว่าหน่วยงานทางการศึกษาน่าจะมีธรรมชาติของการจัดองค์กรเป็นลำดับขั้น และการรวมกลุ่มของสมาชิกทางการศึกษาที่ไม่ได้รวมกันแบบสุ่ม ดังนั้นนักการศึกษาหลายท่านเหล่านี้ได้เสนอเทคนิควิธีการออกแบบการวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ โครงสร้างและธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษาซึ่งมีหลายวิธีแต่ละวิธีก็มีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกันนั้น วราภรณ์ วิหคโต (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเทคนิควิธีการในการวิเคราะห์พหุระดับของตัวแปรโดยการวิเคราะห์ซ้ำตัวแปรพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เปรียบเทียบวิธีการระหว่าง เทคนิคโอแอลเอส เซฟเพอร์เรท อีเควชัน กับ เทคนิค เอชแอลเอ็ม พบว่า การวิเคราะห์พหุระดับ โดยใช้เทคนิค เอชแอลเอ็ม มีประสิทธิภาพสูงกว่าการวิเคราะห์พหุระดับด้วยวิธีการใช้เทคนิค โอแอลเอส เซฟเพอร์เรท อีเควชัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยวิธีการวิเคราะห์พหุระดับ โดยใช้เทคนิค เอชแอลเอ็ม และแบ่งตัวแปรต้น

ออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับครู ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ เจตคติต่อวิชาชีพครู เจตคติต่อโรงเรียน และภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ระดับโรงเรียน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์ของผู้บริหาร เป้าหมายของโรงเรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมโรงเรียน และบรรยากาศในการทำงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรระดับครูที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่อค่าเฉลี่ยประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรระดับครูที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

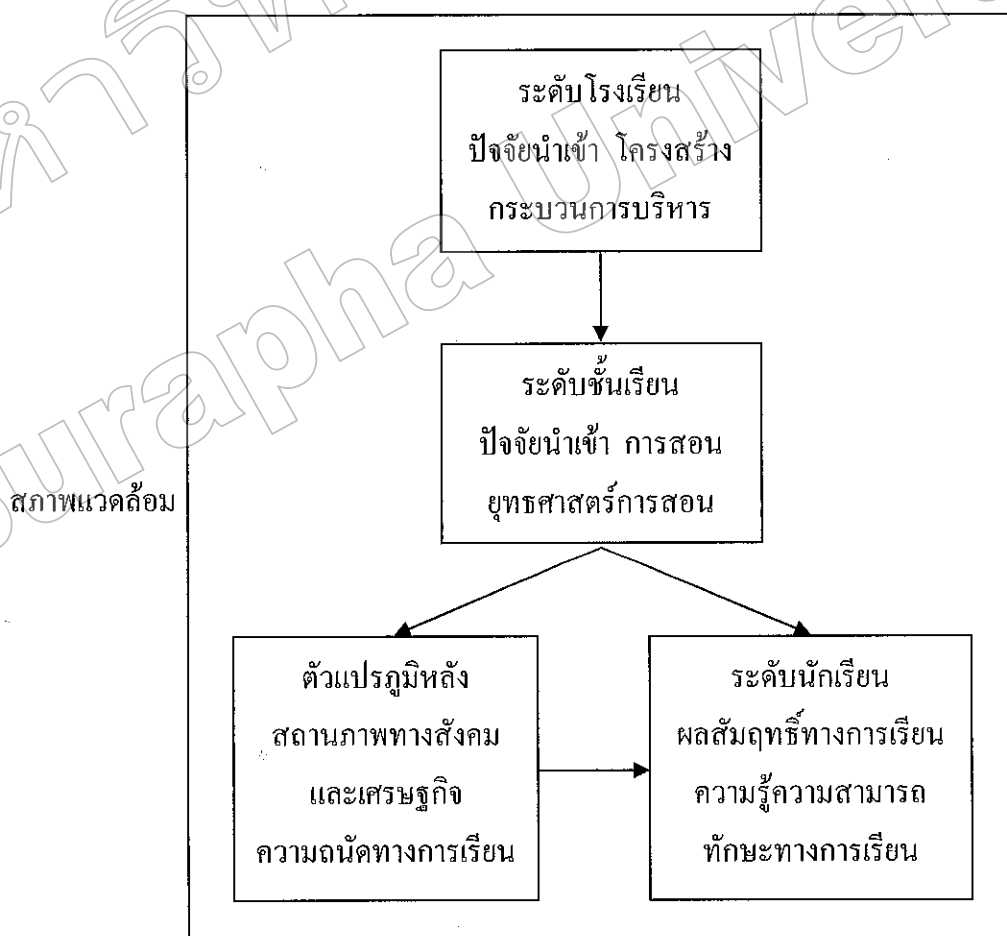
1. ตัวแปรระดับครูมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
2. ตัวแปรระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน
3. ตัวแปรระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรระดับครูที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนจากนักวิชาการ นักการบริหาร และนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ กล่าวคือ ภรณ์ กิริติบุตร (2529, หน้า 4, 59, 185-187) แคพล์ (Caplow, 1964 อ้างถึงใน ภรณ์ กิริติบุตร, 2529, หน้า 59) มอท (Mott, 1972 cited in Hoy & Miskel, 1991, p. 373) พาร์สัน (Parson, 1972 cited in Hoy & Miskel, 1991, p. 380) สเตียร์ส (Steers, 1977, pp. 54-57) กิบสัน เจมส์ ไอเวนซีวิช และโดเนลลี (Gibson, James, Ivencevich & Donelly, 1979, p. 27) คาเมอร์อน (Cameron, 1982 cited in Hoy & Miskel, 1991, p. 378) มิสเกล แมคโดนัล และซูซาน (Miskel, McDonald & Susan, 1983, p. 55) เอทซियोนิ (Etzioni, 1984 อ้างถึงใน ภรณ์ กิริติบุตร, 2529, หน้า 187) ฮอย และเฟอร์กูสัน (Hoy & Furguson, 1985, p. 131) กลิกแมน (Glickman, 1987 cited in Armstrong, Henson & Savage, 1989, p. 155) เรด ฮอบกินส์ และฮอลลี

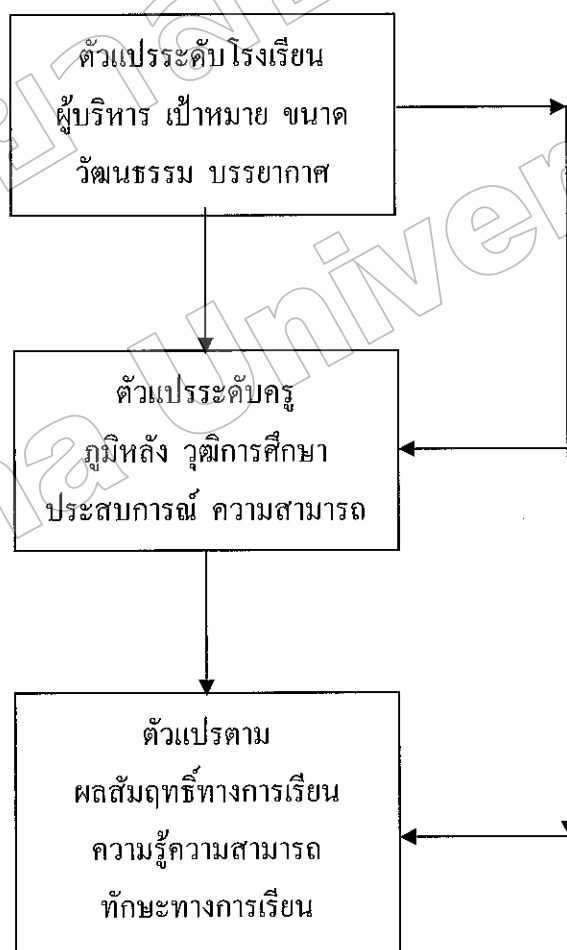
(Reid, Hopkins & Holly, 1988, p. 5) โบว์ดิทช์ และบัวโน (Bowditch & Buono, 1990, p. 251) รวมทั้งแนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 373-398) มาทำการวิเคราะห์และบูรณาการจากแนวคิดดังกล่าวทั้งในแง่ของเป้าหมายและการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนแล้วกำหนดเป็นตัวแปรต้นและตัวแปรตามพร้อมทั้งแบ่งระดับของตัวแปรต้นออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับครูจำนวน 6 ตัวแปร และระดับโรงเรียนจำนวน 6 ตัวแปร สำหรับกรอบแนวความคิดที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิเคราะห์หุ้ระดับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษากรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์ปัจจัยหลายระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนของเชียร์เรนส์ และกรีมเมอร์ (Scheerens & Greemers, 1989, pp. 691-706) แล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หุ้ระดับด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยแสดงดังภาพที่ 1

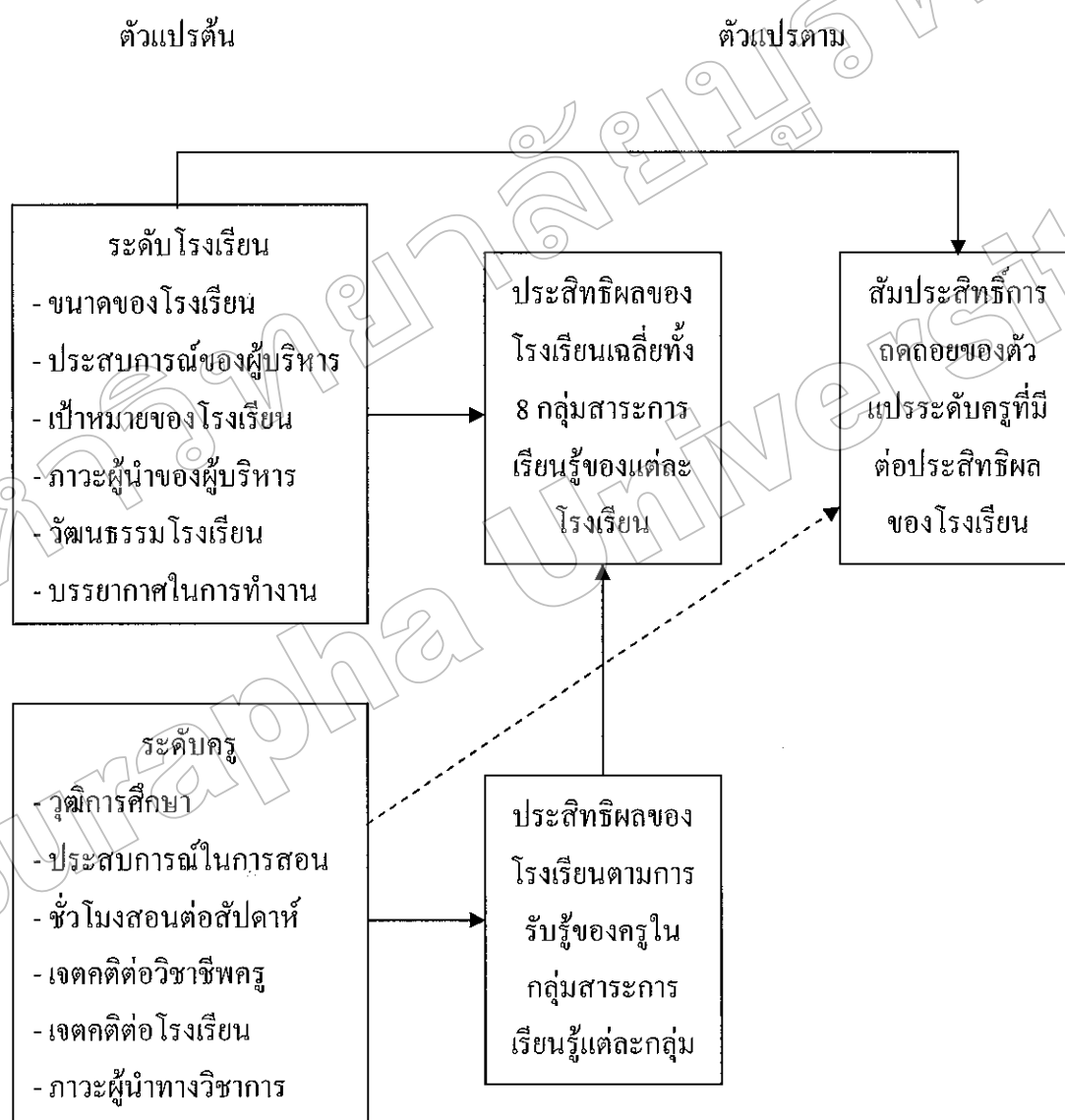
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ปัจจัยหลายระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของ โรงเรียน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ปัจจัยหลายระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่ได้ศึกษาในขั้นที่ 1 มาประยุกต์และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์หุ้ระดับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และการประเมินประสิทธิผลโรงเรียนตามแนวทาง การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์หุ้ระดับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์หุ้ระดับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ขั้นที่ 3 นำกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ห้พระดับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาประยุกต์ใช้ร่วมกับกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ห้พระดับด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยของ ราชนย์ บุญธิมา (2542, หน้า 36-40) และศิริชัย กาญจนวาสี (2548, หน้า 92-93) แล้วนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบ วิธีการและกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูง ซึ่งมีประโยชน์สำหรับหน่วยงานทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ระดับกระทรวงศึกษาธิการสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด
2. ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนพัฒนาการศึกษาระดับสำนักงาน และแนวทางในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ระดับสำนักเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการ และแนวดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษาในสังกัด
4. ระดับสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนพัฒนาการศึกษาระดับสถานศึกษา แผนปฏิบัติการและแผนยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด
5. สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาสำหรับหน่วยงานทางการศึกษาระดับต่าง ๆ และผู้ที่สนใจทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 3-4 จำนวน 3,103 โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2546, หน้า 139-464)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 3-4 จำนวน 175 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกมาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม เขตการศึกษาละ 1 โรงเรียน ตามเกณฑ์ของ เบอร์สไตน์ ยุง-ซัง คิม และดีแลนด์เชียร์ (Burststein, Kyung-Sung & Delandshere, 1989, p. 247) กล่าวถึงการสุ่มตัวอย่าง นักเรียนและโรงเรียนในการวิเคราะห์ พหุระดับไว้ว่าควรสุ่มตัวอย่างจำนวนโรงเรียนระหว่าง 20-200 โรงเรียน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยทำการศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรต้น ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาดังต่อไปนี้สองระดับ คือ ตัวแปรต้นระดับครู และตัวแปรต้นระดับโรงเรียน พร้อมทั้งศึกษาอิทธิพลของตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรระดับครูที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนดังต่อไปนี้

2.1.1 ตัวแปรต้นระดับครู จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่

2.1.1.1 วุฒิการศึกษา

2.1.1.2 ประสบการณ์ในการสอน

2.1.1.3 ชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์

2.1.1.4 เจตคติต่อวิชาชีพครู

2.1.1.5 เจตคติต่อโรงเรียน

2.1.1.6 ภาวะผู้นำทางวิชาการ

2.1.2 ตัวแปรต้นระดับโรงเรียน จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่

2.1.2.1 ขนาดของโรงเรียน

2.1.2.2 ประสบการณ์ของผู้บริหาร

2.1.2.3 เป้าหมายของโรงเรียน

2.1.2.4 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

2.1.2.5 วัฒนธรรมโรงเรียน

2.1.2.6 บรรยากาศในการทำงาน

2.2 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามการรับรู้ของครูในประเด็นต่าง ๆ จำนวน 12 ประเด็น ดังต่อไปนี้

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2.2 ความมีวินัยในตนเอง มีคุณธรรม และจริยธรรม

2.2.3 สุขภาพ พลานามัย และสุนิสาที่ดี

2.2.4 ทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมี

วิจารณ์

2.2.5 ความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย

2.2.6 การอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

- 2.2.7 การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อท้องถิ่น และต่อสังคม
- 2.2.8 ความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข
- 2.2.9 ทักษะในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 2.2.10 สุนทรียภาพทางศิลปะ ดนตรี และกีฬา
- 2.2.11 ทักษะและความสามารถในการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2.2.12 การรักการทำงานและเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนหรือสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3 และ 4
2. ครู หมายถึง ข้าราชการครูสายผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3 และ 4
3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3 และ 4
4. ตัวแปรต้นระดับครู หมายถึง คุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในตัวของครู มีจำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่
 - 4.1 วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของครู แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 2) สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ข้อ 1.1
 - 4.2 ประสบการณ์ในการสอน หมายถึง อายุราชการหรือระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่การสอนของครูเป็นปีและเป็นเดือน วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 2) สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ข้อ 1.2
 - 4.3 ชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ หมายถึง จำนวนชั่วโมงการสอนทั้งหมดของครูต่อสัปดาห์ ที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 2) สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ข้อ 1.3
 - 4.4 เจตคติต่อวิชาชีพครู หมายถึง ความรู้สึกของครูที่มีต่อวิชาชีพครู ที่แสดงออกในลักษณะทางบวก คือ เห็นด้วย ชอบ อยากเป็นครู หรือแสดงออกในลักษณะทางลบ คือ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ ไม่อยากเป็นครู หรือแสดงออกในลักษณะที่เป็นกลาง คือ เฉย ๆ วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 2) สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ข้อ 2.1 ถึง ข้อ 2.7

4.5 เจตคติต่อโรงเรียน หมายถึง ความรู้สึกของครูที่มีต่อโรงเรียนที่ครูทำงานอยู่ในปัจจุบัน ที่แสดงออกในลักษณะทางบวก คือ มีความรัก ภาควุไมใจ ชอบ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ยากทำงานในโรงเรียนนี้ หรือแสดงออกในลักษณะทางลบ คือ เกลียด ไม่ชอบ ไร้เกียรติ ไร้ศักดิ์ศรี ยากย้าย หรือแสดงออกในลักษณะที่เป็นกลาง คือ เฉย ๆ วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 2) สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ข้อ 2.8 ถึง ข้อ 2.14

4.6 ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญและมีทักษะในการสร้าง การนำไปใช้ การประเมินผล การปรับปรุง แก้ไข และการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา วิธีการ รูปแบบ กระบวนการและเทคนิคในการสอน การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนการวิจัยในชั้นเรียน การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา และการประเมินโครงการต่าง ๆ พร้อมทั้งมีความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ วิธีการ กระบวนการ และเทคนิคต่าง ๆ ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 2) สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ข้อ 2.15 ถึง ข้อ 2.21

5. ตัวแปรระดับต้นโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่เป็นรูปแบบเฉพาะที่มีอยู่ในโรงเรียนแต่ละโรงเรียน มีจำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่

5.1 ขนาดของโรงเรียน หมายถึง จำนวนนักเรียนของโรงเรียนในปีการศึกษา 2548 วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 1) สำหรับผู้บริหาร ข้อ 1.1

5.2 ประสบการณ์ของผู้บริหาร หมายถึง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนของผู้บริหารเป็นปีและเดือน วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 1) สำหรับผู้บริหาร ข้อ 1.2

5.3 เป้าหมายของโรงเรียน หมายถึง ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งโรงเรียนที่โรงเรียนกำหนดไว้ในปีการศึกษา 2548 วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 1) สำหรับผู้บริหาร ข้อ 1.3

5.4 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถในการสร้างความเข้าใจให้ครูและบุคลากร รับรู้ เข้าใจ พร้อมทั้งสามารถปฏิบัติงานหรือกิจกรรมในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน การนิเทศทางการศึกษา การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา ความสามารถในการพัฒนาทีมงาน นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการจัดทำโครงสร้างการปฏิบัติงานในโรงเรียน การสร้างและพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งความสามารถในการลดช่องว่างระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงานจริง วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 1) สำหรับผู้บริหาร ข้อ 2.1 ถึง ข้อ 2.6

5.5 วัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึง ระเบียบ แบบแผน รูปแบบความสัมพันธ์ และวิธีการทำงาน แนวทางการประพฤติปฏิบัติที่บุคลากรในโรงเรียนยึดถือร่วมกันในการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน การใช้กระบวนการวิจัยและข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการ การทำงานเป็นทีม การประเมินและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 1) สำหรับผู้บริหาร ข้อ 2.7 ถึง ข้อ 2.13

5.6 บรรยากาศในการทำงาน หมายถึง สภาพความสัมพันธ์ของครูในโรงเรียนทั้งในการปฏิบัติงานในหน้าที่และนอกเหนือจากการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่แสดงออกถึงความร่วมมั่งร่วมใจ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความสามัคคีของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกัน การดูแลรักษาทรัพยากรของโรงเรียน การให้สวัสดิการ การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูและบุคลากรของโรงเรียน วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 1) สำหรับผู้บริหาร ข้อ 2.14 ถึง ข้อ 2.19

6. ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามการรับรู้ของครูในประเด็นต่าง ๆ จำนวน 12 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.2 ความมีวินัยในตนเอง มีคุณธรรม และจริยธรรม
- 2.3 สุขภาพ พลานามัย และสุนิษยัตี
- 2.4 ทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- 2.5 ความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย
- 2.6 การอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 2.7 การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อท้องถิ่น และต่อสังคม
- 2.8 ความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข
- 2.9 ทักษะในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 2.10 สุนทรียภาพทางศิลปะ ดนตรี และกีฬา
- 2.11 ทักษะและความสามารถในการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2.12 การรักการทำงานและเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ประสิทธิภาพของโรงเรียนวัดได้จากการตอบแบบประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียน (ฉบับที่ 3) สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ข้อ 1. ถึง ข้อ 23.

7. การวิเคราะห์ห่วงระดับ หมายถึง เทคนิควิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตาม โดยตัวแปรต้นที่นำมาวิเคราะห์นั้นมีโครงสร้างของตัวแปรเป็น

ระดับชั้น (Hierarchical) ที่ลดหลั่นกันลงไป 2 ระดับ คือ ตัวแปรต้นระดับโรงเรียน และตัวแปรต้นระดับครู ซึ่งตัวแปรต้นระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของโรงเรียนผ่านตัวแปรต้นระดับครู

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University